

## KAPITTEL 6

# Utsikt fra rektors kontor

I dette kapitlet skal vi bevege oss et hakk opp i styringskjeden fra lærerne, og se utsiktene fra rektors kontor. I forrige kapittel tematiserte vi hvordan fraværsgrensen ble praktisert ulikt av ulike lærere. Et hovedfunn fra forrige kapittel var at lokale tilpasninger kan være nødvendig for å gjøre implementeringen best mulig, samtidig som det representerer en utfordring for likebehandlingsprinsippet at skoler utformer egne tilpasninger av regelverket. En *indirekte konsekvens* av fraværsgrensen kan være at legitimiteten til ordningen kan falle, enten fordi lokale tilpasninger kan oppleves som urettferdig, eller fordi ordningen har ulike direkte konsekvenser for ulike grupper av elever. Søkelyset er i dette kapitlet på skolene som enhet, og hvordan rektorene som skoleledere følger opp fraværsgrensen og lærernes praktiseringer. Rektorene har det overordnede ansvaret på skolene. Vi skal undersøke om også rektorenes praktisering av fraværsgrensen er ulik fra skole til skole, og hvordan dette vil påvirke legitimiteten. Samlet med forrige kapitlet vil dette svare på vår andre problemstilling, nemlig hvordan fraværsgrensen praktiseres av lærere og rektorer.

I dette kapitlet benytter vi oss av data fra rektorsurvey fra tre år samt intervjuer med rektorer. Vi setter også søkelyset på ulike praksiser, de mye omtalte legeerklæringene og mulige kompenserende tiltak. I kapittel 2 så vi at det er en gruppe elever som ser ut til å få høyere sannsynlighet for IV i *flere* fag enn før innføringen av fraværsgrensen, nettopp fordi de ikke klarer å redusere fraværet sitt nok. I dette kapitlet viser vi at denne utfordringen virker å være godt kjent blant ansatte på skoler. Selv om denne elevgruppen er liten, er det mange ansatte på skolen som er opptatt av disse elevene og av å hjelpe dem med kompenserende tiltak.

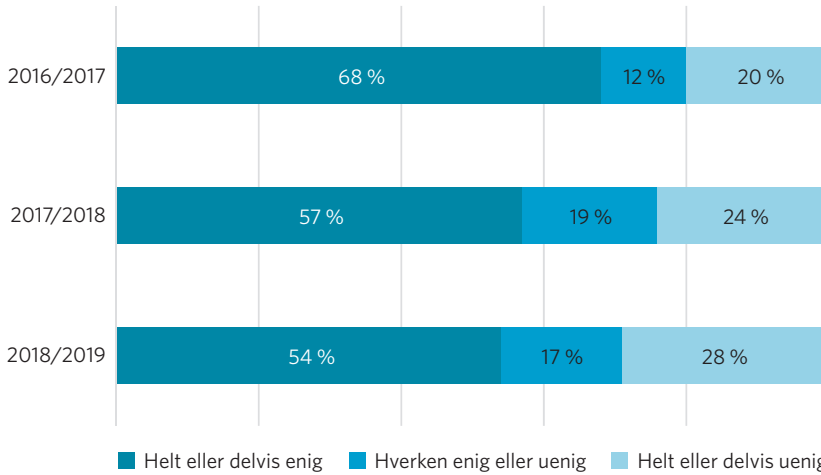
## Ulike praksiser

I forrige kapittel så vi at lærere opplevde at fraværsgrensen førte til flere administrative oppgaver. Foreldre ble mer ivrige på å følge opp sine barns fravær, ulike skoler hadde ulike fraværsføringsprogram, og elevene fulgte nøye med på føringene og ønsket tilbakemeldinger jevnlig. Det var imidlertid ulikt hvordan dette ekstra ansvaret ble fordelt. For noen var det slik at det var læreren i faget som hadde ansvaret, for andre var oppgaven med føring av fravær lagt til administrasjonen.

Fordi dataene fra rektorsurveyen er begrenset både i svarprosent og i antall svar, har vi ikke mulighet til å skille på ulike skoletyper i analysene. Eksempelvis hadde det vært interessant å undersøke hvorvidt vi fant regionale forskjeller i materialet, eller om det var forskjeller på store og små skoler eller linjer. I dette kapitlet har vi heller valgt å analysere alle svarene under etter, for å få mest mulig ut av datamaterialet.

I figur 6.1 ser vi at andelen rektorer som har svart at de er helt eller delvis uenig på påstanden om at lærerne synes det er mye ekstra arbeid med å føre fravær, har økt gradvis i løpet av de tre årene. Dette underbygger det andre hovedfunnet om skoleutvikling, som vi skisserte innledningsvis: veien fra implementering til normalisering er ikke nødvendigvis så lang. At det er flere som er helt eller delvis uenige med påstanden om at lærerne synes det er ekstra arbeid med å føre fravær, er ikke så veldig overraskende. At et nytt tiltak tar tid og ofte skaper mer arbeid og utfordringer, er velkjent i implementeringslitteraturen (Skogen, 2004, se også Bjørnset et al., 2020). Jo bedre kjent lærerne blir med regelverket, desto lettere vil det være å håndtere det uten masse ekstraarbeid.

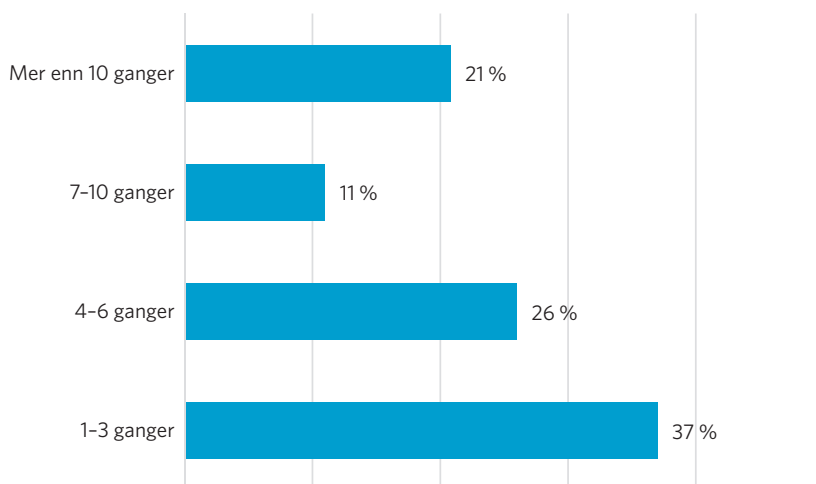
Samtidig ser vi også at det fortsatt er mange av de spurte rektorene som mener at regelverket fører med seg mye ekstra arbeid. Selv om tiltaket fører til mindre utfordringer og derfor mindre arbeidsbelastning med årene, betyr ikke det at tiltaket ikke skaper mer arbeid i seg selv. Før kunne lærere og andre ansatte ved skolene føle seg mer fram til hvordan de førte fravær, hva som måtte dokumenteres, og ikke minst når de skulle sende ut varsler om bekymringsfullt høyt fravær. Nå foreligger det et regelverk, og dermed er det flere ting som er påkrevd. Det er således mer arbeid og også en endring av varig karakter selv om bestemmelsen blir kjent og normalisert.



**Figur 6.1.** Rektors svar på påstanden om at lærerne synes det er mye ekstra arbeid med å føre fravær. 2016/2017 (N = 310), 2017/2018 (N = 130) og 2018/2019 (N = 176)

Likevel har vi sett også fra foregående kapitler at skolene i noen grad praktiserer regelverket ulikt. Noen ganger handlet det om brudd på regelverket, men i de fleste tilfeller handlet ulik praktisering snarere om tilpasninger til regelverket med sikte på å gjennomføre det. En type praksis som varierer mellom skolene, er rektors bruk av skjønnsbestemmelsen. Vi ser av figur 6.2 at flest rektorer oppgir at de har benyttet seg av denne én–tre ganger inneværende skoleår, men at over 20 prosent oppgir at de har brukt unntaksbestemmelsen mer enn ti ganger. Det skal presiseres at dette spørsmålet kun ble gitt til de rektorene som svarte at de hadde utøvd skjønnsbestemmelsen, og at 14 prosent av rektorene svarte at de ikke hadde benyttet seg av denne i det hele tatt. På den ene siden er det ikke overraskende at rektorer benytter seg av skjønnsbestemmelsen flere ganger i året, da skolene rundt om i landet er svært ulike. Elevgrunnlaget er ulikt, utfordringene til elevene er ulike, betingelsene elevene vokser opp under er ulike og antallet elever er ulikt fra sted til sted og skole til skole. At et nasjonalt regelverk til en viss grad må tilpasses lokalt, sier seg derfor nærmest selv og kan oppfattes som positivt. På den andre siden er dette samtidig problematisk dersom skoler lager egne fortolkninger av bestemmelsen, altså tilpasning av fraværs grensen og ikke *til* fraværs grensen. Om det er lav eller høy grad av lokal tilpasning som utgjør et problem, er imidlertid vanskelig

å si. For stor grad av lokal tilpasning kan være et brudd på regelverket, samtidig vil for lav grad av lokal tilpasning kunne representere en fortelling om mangel på bevissthet omkring fraværsgrensen, og dermed liten grad av eierskap.

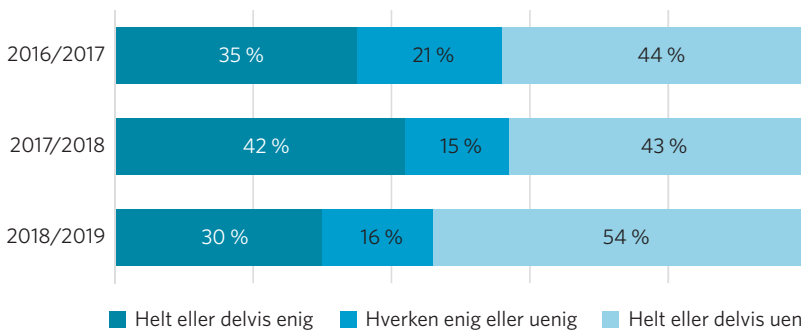


**Figur 6.2.** Hvor mange ganger har du brukt skjønn for elever med inntil 15 prosent udokumentert fravær i inneværende skoleår (2018/2019)? N = 154

I kapittel 5 så vi at forståelsen, og dermed praktiseringen, av regelverket varierer innad på den enkelte skole, fra lærer til lærer. Halvparten av rektorene sier seg helt eller delvis enig i påstanden om at det har vært mye diskusjon rundt hvordan ulike typer fravær skal kodes (ikke vist i figur). I figur 6.3 ser vi svarfordelingen på påstanden «Lærerne praktiserer fraværsgrensen på ulike måter». Her svarer tre av ti rektorer at de er helt eller delvis enig i påstanden, og selv om denne andelen har sunket i løpet av tre år med fraværsgrensen, er dette en betydelig andel. Dersom det ved tre av ti skoler er lærere som praktiserer grensen ulikt, vil dette i praksis innebære at mange elever opplever ulike skolehverdager med fraværsgrensen.

Samtidig ser vi at det er ti prosentpoeng flere som svarer at de er helt eller delvis *uenige* i denne påstanden det siste året, enn året grensen ble innført. Dette kan indikere at fraværsgrensen både møter mindre motstand og blir noe mer strømlinjeformet etter som tiden går. Ettersom

formuleringen på spørsmålet egentlig indikerer at svaret «enig» innebærer at lærere ikke følger opp regelverket slik de skal, og at rektorene ikke passer på at egne ansatte følger regelverket, er det nærliggende å tro at det er en underrapportering her. Det betyr i så fall at det kan tenkes at det er flere som mener at lærerne praktiserer regelverket på ulike måter, enn dem som har svart «helt enig» eller «delvis enig» på det. Samtidig er tendensen at det er færre som mener dette i skoleåret 2018/2019. Det kan tenkes at jo bedre kjent lærerne blir med regelverket, jo mindre forskjeller ser det ut til å bli i praktiseringen av det også. Det betyr ikke at alle rektorer opplever at lærerne praktiserer regelverket likt, men at flere enn da tiltaket ble innført, mener de gjør det.



**Figur 6.3.** Rektors svar på påstanden om at lærerne praktiserer fraværsgrensen på ulike måter, 2016/2017 (N = 310), 2017/2018 (N = 130) og 2018/2019 (N = 176)

## Legeerklæringer

Det er flere typer fravær som kan være dokumentert fravær, og en mye diskutert type er dokumentasjon på sykdom gitt av fastleger eller andre sakkyndige, ofte omtalt som legeerklæringer. Dette momentet var det mye engasjement rundt på alle skolene vi har besøkt, både blant elever, lærere og skoleledelse. Det var tydelig at dette er noe det ble brukt mye tid på å diskutere og håndtere på skolene. En måte regelverket kan praktiseres ulikt på, er når det gjelder nettopp denne typen dokumentert fravær. Kapittel 3 viste mange av disse momentene som deler av elevenes mestringsstrategier, mens dette kapitlet viser hvordan rektorer håndterer disse strategiene. Vi så at elever har ulike mestringsstrategier, og mens noen

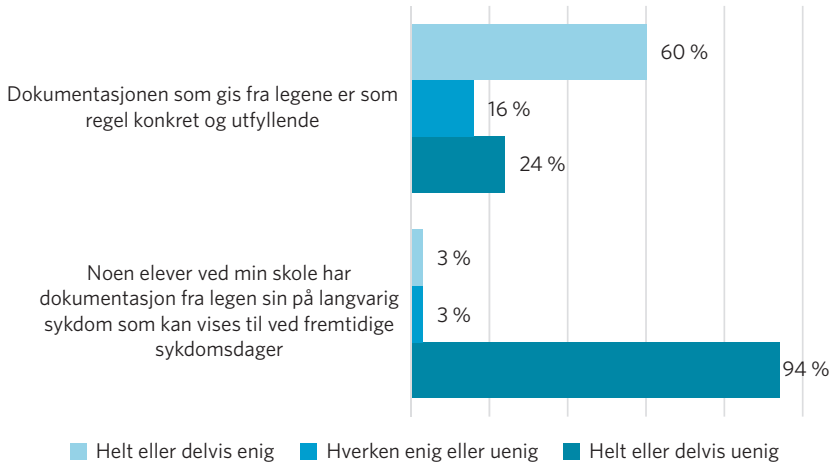
elever bruker fraværsgrensen som «klippekort», er hovedpunktene i dette avsnittet hvordan mange elever tilstreber null udokumentert fravær, at elever skaffer seg lite konkrete og ofte langvarige legeerklæringer, mistanke om forfalskninger av legeerklæringer og kostnadene ved legebesøk. Videre vises at skolene håndterer dette på ulike måter.

## Lite konkrete legeerklæringer

Bare 4 prosent av rektorene som svarte på spørreundersøkelsen, sier seg «helt enig» i at dokumentasjonen som gis fra legene som regel er konkret og utfyllende, mens 24 prosent sier seg helt eller delvis enig, vist i figur 6.4. Mange lærere vi har intervjuet forteller at de har fått legeerklæringer som ofte er så åpne at de faktisk ikke skjønner om eleven har vært syk eller ikke. Flere informanter fortalte at det var svært ulikt hvordan fastlegene møtte videregående elever med behov for å dokumentere fravær. Mens noen ikke ville ta imot elever før de var nær grensen på 10 prosent udokumentert fravær, skrev andre ut legeerklæring etter samtale over telefon. Da er det kanskje heller ikke så rart at legeerklæringene er svært ulike. Hvordan skolene reagerer på en lite konkret legeerklæring, er også svært ulikt. En lærer forteller at de tar imot det de får, og at det er bedre å godkjenne dokumentasjon som er løst formulert enn at eleven får fravær. På andre skoler fortelles det om at de har gått tilbake til eleven for å få tydeligere dokumentasjon, eller at de har vært i kontakt med fastlegene. En lærer uttalte at det ikke er så viktig for dem å vite hvilken sykdom eleven hadde da vedkommende var borte fra skolen – noe skolen heller ikke har rett til å vite – men at det sentrale aspektet her er hvorvidt legeerklæringen gir en tilstrekkelig dokumentasjon på sykdom.

I figur 6.4 ser vi også at hele 94 prosent av rektorene sier seg helt eller delvis enig i påstanden om at elever ved deres skole har dokumentasjon fra legen på langvarig sykdom, som kan vises til ved framtidige sykdomsdager. Vi har ingen grunner til å tro at ikke majoriteten av disse er legitime og dokumenterer en faktisk sykdom, men mange lærere vi har snakket med, opplever at flere elever har illegitim dokumentasjon på vedvarende sykdom.

Noen elever har «carte blanche»-legeerklæringer. (Rektor)

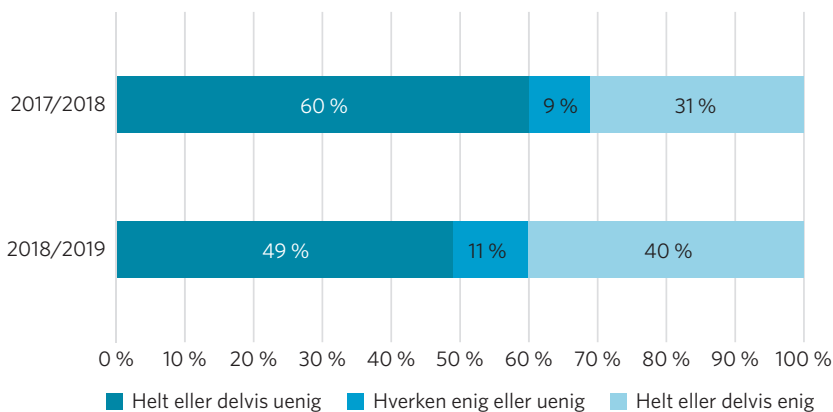


**Figur 6.4.** Rektors svar på påstander om legeerklæringer. 2018/2019 (N = 176)

Disse legeerklæringene oppleves som «carte blanche», da flere mistenker at disse brukes til andre formål enn å dokumentere faktisk sykdom. Noen elever som har denne typen legeerklæringer, kan nærmest være borte fra skolen når de vil, og vise til dokumentasjonen og dermed få fraværet dokumentert, som også vises i kapittel 3. Dokumentasjonen av denne typen sykdom er selvfølgelig ofte reell. Denne diskusjonen omhandler elever som kan sies å utnytte systemet med å skaffe seg langvarig dokumentasjon uten å trenge det, og dette var et tema som gikk igjen i flere intervjuer, og en utfordring flere synes å ha.

## Mistanke om forfalskninger av legeerklæringer

I tillegg til mistanke om dokumentasjon gitt på illegitimt grunnlag mistenker flere lærere og rektorer at elever leverer forfalskede legeerklæringer. I figur 6.5 ser vi at 40 prosent av rektorene som svarte på undersøkelsen, sier seg helt enig i påstanden om at de ved minst én anledning har mistenkt dette, og dette var også et tema som til stadighet kom opp i samtaler med lærere og rektorer ute på caseskolene. Vi ser også en betydelig økning i andelen som er helt eller delvis enig i denne påstanden fra skoleåret 2017/2018 til 2018/2019, noe som kan indikere et økende problem, eller en økende bevissthet rundt dette på skolene.



**Figur 6.5.** Rektors svar på påstanden om at de ved minst én anledning har mistenkt en elev for å levere en forfalsket legeerklæring. 2017/2018 (N = 130) og 2018/2019 (N = 176)

### En lærer uttalte:

Elever forfalsker legeerklæringer, det finnes egne apper for bestilling av dokumentasjon av fravær. (Lærer)

Hvordan skolene har håndtert mistanke om forfalskning, har vi grunn til å tro er veldig ulik. En rektor forteller at de kontaktet fastlegen de mistenkte hadde fått underskriften sin forfalsket, og ønsket at legen eller legekontoret skulle anmelde forholdet. Andre velger å «se gjennom fingrene» med det, fordi de tenker det er bedre enn at elever skal få for høyt fravær til at de kan gi dem karakter. Sitatet under viser et utsagn fra en lærer, som illustrerer hvilke konsekvenser forfalskninger og illegitime legeerklæringer kan ha:

Det er langt flere som vet å utnytte systemet enn de som faktisk trenger dette. (Lærer)

Dersom elever som egentlig skulker, enten skaffer seg legeerklæringer på annet vis eller forfalsker en, vil denne gruppen i praksis få skulket sitt omgjort til dokumentert fravær. Læreren med dette sitatet mente denne gruppen i praksis også er større enn gruppen som har fått redusert skulket sitt. Selv om mange har hatt slike mistanker, vil det i praksis bli slått veldig ulikt ned på. For noen elever kan dette få store konsekvenser, som å bli anmeldt for identitetstyveri, mens det for andre



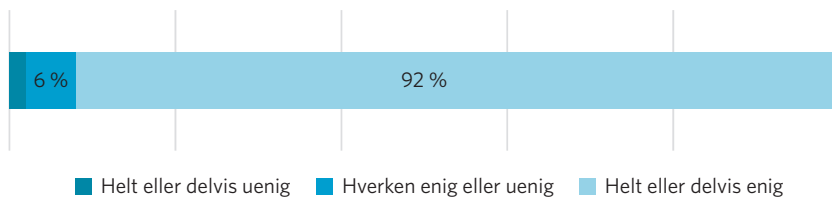
ikke får noen konsekvenser, der læreren eller rektor velger å se bort ifra mistanken sin.

## Kostnader ved legeerklæringer

92 prosent av rektorene sier seg helt eller delvis enig i påstanden om at de aller fleste elever som er syke, skaffer seg nødvendig dokumentasjon fra en lege, vist i figur 6.6. Likevel viser de kvalitative intervjuene med lærere og rektorer at noen elever ikke gjør dette, slik det også ble vist i kapittel 4.

Koster 250 kr å gå til legen, jeg har ikke råd til å dra dit hver gang. Jeg lever på stipend. (Elev)

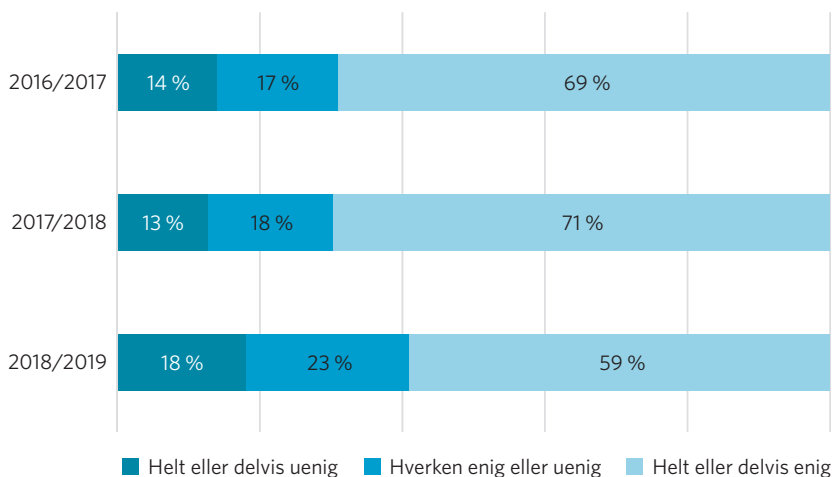
På skoler der flere elever er såkalte borteboere, ser mange av lærerne at elevene i stor grad lever av stipendet de får, og derfor ikke prioriterer å dra til lege kun for å få dokumentasjon på en sykdom de regner med går over av seg selv i løpet av noen dager.



**Figur 6.6.** Rektors svar på påstanden om at de aller fleste elever som er syke, skaffer seg nødvendig dokumentasjon fra lege. 2018/2019 (N = 176)

I figur 6.7 ser vi at flertallet av rektorer er helt eller delvis enig påstanden om at flere elever møter syke på skolen for ikke å få fravær. Det er imidlertid forskjeller i svarfordelingen fra de ulike skoleårene, og vi ser at utviklingen har vært fra at omtrent 70 prosent av rektorene var helt eller delvis enig i påstanden de to første årene etter fraværsgrensen innføring, har dette tallet sunket til 60 prosent det tredje året fraværsgrensen var gjeldene. Dette indikerer at det fortsatt er mange elever som møter syke på skolen, men at det har blitt noe færre etter to skoleår med fraværsgrense og påpekninger om at det er greit å være syk. Samtidig mener fortsatt flertallet av rektorer at syke elever møter på skolen. Dette kan handle om flere ting, men som eleven i sitatet over uttaler, kan det også handle om kostnaden ved å

gå til legen. Like fullt som at dette koster 250 kroner for den enkelte elev per konsultasjon, koster det fastlegene tid og samfunnet som helhet mye mer, for noe som mange ikke ser nytten av. Skolene håndterer dette ulikt. Mange bruker mye tid på å sørge for at de elevene som ikke har skaffet dokumentasjon, gjør det, og andre ikke har kapasitet til å følge opp dette.



**Figur 6.7.** Rektors svar på påstanden om at flere elever møter syke på skolen for ikke å få fravær. 2016/2017 (N = 310), 2017/2018 (N = 130) og 2018/2019 (N = 176)

Samlet viser rektorenes svar på de ulike påstandene om legeerklæringer at denne ordningen for dokumentert fravær ikke nødvendigvis alltid fungerer etter planen. Flere rektorer mener at dokumentasjonen fra legene ofte ikke er konkret og utfyllende nok, at mange elever har legeerklæring de kan vise til ved framtidig sykdom, de mistenker forfalskninger av legeerklæringer og mener elever møter syke på skolen for å ikke få fravær. I tillegg ser vi at skolene håndterer denne ordningen ulikt, som i praksis vil si at legeerklæringer fungerer ulikt ved ulike skoler.

## Kompenserende tiltak

Den største direkte konsekvensen av fraværsgrensen er at fraværet har blitt drastisk redusert, i tillegg til at standpunkt karakteren i norsk og på skriftlig eksamen i norsk har gått opp. Samtidig betyr ikke det at vi må

glemme at fraværsgrensen faktisk har ulike konsekvenser for ulike elevgrupper. Selv om de er få, så vi i kapittel 2 at for noen elever betyr fraværsgrensen en forhøyet sannsynlighet for å få IV i flere fag enn før regelverket var implementert. Denne erkjennelsen kunne ført til en debatt om hvorvidt nivået på fraværsgrensen skulle justeres, eller til en debatt om fraværsgrensens legitimitet og oppslutning i det hele tatt (Ulstein, 2019).

Heller enn å diskutere hva fraværsgrensens absolutte grense bør være, mener vi basert på funnene gjennom tre år at det er mer relevant å peke på at fraværsgrensens åpenbare suksess ikke må skygge over at vi trenger flere og kompensere tiltak for noen elevgrupper. Et typisk kompensere tiltak vil være å gjøre lokale tilpasninger, slik vi viste over. Det kan være å ikke føre fravær dersom elever med behov trenger å snakke med miljøarbeider, helsesykepleier eller andre på skolen helt spontant og uten avtale, å ikke føre fravær dersom elever som har utfordringer med å møte opp på skolen eller om de kommer et kvarter for sent. I kapittel 5 så vi at noen skoler skjøv på småfagene til senere på dagen, nettopp for at elever som slet med å komme tidsnok på skolen ikke skulle risikere å få *ikke vurderingsgrunnlag* i disse fagene. Slike justeringer er imidlertid vanskelige å regelfeste. Behovet for å ivareta elever som er i en vanskelig livssituasjon er bakgrunnen for at rektor kan bestemme at en elev som har gått over grensen på 10 prosent, og ikke har tilstrekkelig dokumentasjon, likevel skal kunne få halvårsvurdering med karakter eller standpunkt karakter. Elever er ulike og trenger derfor forskjellige tilpasninger. Selv om lokale justeringer er en utfordring for likebehandling, kan det tenkes at det er den beste måten å kompensere for at noen få elever ser ut til å tape på innføringen av fraværsgrensen.

Samtidig er det noen av informantene som mener at slike kompensere tiltak ikke nødvendigvis vil hjelpe de unge som sliter. De begrunner dette med at det innebærer at elever på samme skole ikke vil bli møtt med den samme praktiseringen av regelverket, noe som gjør at en ikke alltid når ut til dem som trenger det. For det andre vil det avhenge av hvilken skole elever med utfordringer går på, hvorvidt den eleven får tilpasningen som trengs, og dette kan oppleves som urettferdig. Heller enn å lokalt tilpasse et regelverk kan en tenke annerledes om hele skolen som institusjon, er det noen som mener (se for eksempel rektorsitat under).

Som vi skal se i kapittel 7, er et viktig anliggende hos ansatte på skolen å se «hele eleven». Elevene som sliter med å overholde fraværgrensen, sliter ofte også med andre ting. Det kan være utfordringer på hjemmebane, helseproblemer eller at de er svake faglig (Frostad et al., 2014; Markussen & Seland, 2012). Selv om en hadde unngått å føre opp noe av fraværet til elevene som slet mest med å overholde fraværgrensen, vil det ikke gjøre noe med de bakenforliggende årsakene til at disse elevene sliter. Å finne ut hvorfor de har utfordringer med å møte på skolen, vil være mye viktigere enn å justere grensene noe. Hvis en elev er på skolen uten å oppleve mestring eller progresjon i fagene, eller uten et vitnemål i sikte, kan en også risikere å knekke elevens selvtillit gjennom disse tre årene. Det kan dessuten bli en sovepute for skoleledere.

En rektor vi intervjuet, mente at ungdom som sliter med sammensatte utfordringer må få lov til å oppleve å ikke mestre skolen og livet, samtidig som de har noen som støtter dem i det. Han forteller:

Retten til videregående skole er også retten til å ikke oppleve mestring, retten til å gå på trynet mens voksne står og heier på deg. Det er en superbra rettighet. Det er samme når jeg ikke får til jobben min over lang tid – de gangene jeg står imot, så må jeg lufte ut, banne litt, snakke med kona og snakke med sjefen – Ventilere. Jeg har masse gode folk rundt meg, mange sterke som kan hjelpe meg med den ventileringen jeg trenger. Men hvis du ikke har det heller, og du ikke mestrer noen ting, at de i det hele tatt går her i tre år når de vet at de ikke får vitnemål en gang? At de ikke får brukt det til noen ting, det er verre, altså. Ingenting annet å gå til. Ellers så hadde de gått til noe annet. Fordi jeg kan søke meg annen jobb og bare gjøre noe annet. (Rektor)

Problemer, mener denne rektoren, oppstår når eleven ikke har noen som passer på deg når du opplever manglende mestring. Målet bør derfor ikke være å lage en skole der alle elever skal mestre et fastlagt krav, men heller at skolen har nok av gode voksne som er på elevens side og tar elevens parti når det går dårlig. For å likevel stå sterkere rustet til å klare videregående skole bedre uten å bli utslitt, mener rektoren at mange hadde hatt nytte av en type forkurs, for eksempel et ellevte grunnskoleår.<sup>21</sup>

---

21 Det har allerede vært reist en debatt om et ellevte skoleår, blant annet i Stoltenberg-utvalget (NOU 2019: 3). I Norge prøves dette også ut, blant annet i Drammen gjennom tiltaket Ung 11 (se <https://www.drammen.kommune.no/tjenester/skole/ung-11/>).

Jeg tror at okei, du kommer i tiende trinn, man ser du har ikke karakter i norsk eller matematikk, du har masse fravær, masse problemer. Rådgiveren: «Du skal søke på skole, du kommer inn, du må gå på en av disse skolene du kommer inn, det må du jo», og så kommer de der, trapper opp, og så begynner det å komme noen vurderinger, og så kommer toeren, og så begynner det å riste litt i høyrefoten, riste litt i venstrefoten, men de har ingenting å gå til. Ungdom som sitter hjemme, det er jo helt krise. Så jeg tenker nå at hvis de allerede vet at de skal gå på vgs, må de faktisk klare å ha et forkurs et ellefte år. Kan godt legge det til videregående, vi kan godt ha de her. (Rektor)

Denne rektoren mener altså at heller enn å endre fraværsgrensen, eller å justere den litt her og der, så bør en tenke nytt om skolen som institusjon for elever som sliter. De som sliter med å komme på skolen, har ofte svake karakterer fra ungdomsskolen (Markussen et al., 2020). Han mener at en type ellefte skoleår kunne vært en måte å forberede dem på videregående på.

Innføringen av fraværsgrensen reiste en del spørsmål av normativ karakter. Hvordan skal det for eksempel vektas at fraværsgrensen ser ut til å fungere fint for de fleste, samtidig som den er negativ for en mindre gruppe? Poenget her er ikke å gi noen svar på disse normative spørsmålene, snarere å vise til at de finnes. Om skolen som institusjon skal endres i tråd med denne rektorens ønsker for å ivareta en liten gruppe, kan ikke vi si noe om. At det finnes flere meninger og praksiser knyttet til hvordan skoler forholder seg til og i noen tilfeller justerer fraværsgrensens negative konsekvenser for en liten gruppe, er tydelig.

En viktig innsikt hos ansatte på skolen er at fravær handler om noe annet enn at elevene ikke gidder å gå på skolen. Dette stemmer overens med funnene i kapittel 2. Derfor må det også settes inn tiltak som prøver å gjøre noe med de underliggende årsakene til fraværet, og ikke bare fraværet i seg selv. Fraværsgrensen kan gjøre det lettere å få øye på hvem disse elevene er. Samtidig så vi at skolene har ulike rutiner både for hvordan de fører fravær og for når det gis varsel til elevene om at de har høyt fravær i et fag. Ved noen skoler fikk elever varsel når de hadde nådd 5 prosent fravær i et fag, ved andre skoler fikk de varsel når de hadde nådd 7 prosent, og ved noen fikk de varsel først rett før de hadde nådd 10 prosent fravær i et fag. Det betyr altså at det avhenger av hvilken skole en går på, hvor mye fravær en kan ha før en får varsel.

Videre vil det også variere når skolene oppdager elever i risikogruppen for å få IV.

Vi har ikke grunnlag for å gi anbefalinger om hvilke typer av kompenserende tiltak som bør settes inn, men vi kan peke på at det er ulike nivåer av tiltak. Det ene er å se på regelverket knyttet til selve fraværgrensen, og det andre er å tenke helt nytt om skolen som sted for noen elevgrupper som sliter på skolen. Det er viktig å huske at selv om en åpenbar konsekvens av fraværgrensen er at den får elever til å være mer på skolen, så kan den i tillegg brukes som et kartleggingsverktøy for å fange opp elever som trenger ekstra oppfølging.

Selv om de vi har intervjuet, er opptatt av dette, finner vi ikke en enighet om hvordan disse elevene skal få best mulig oppfølging. Ved enkelte skoler er det elever som har sammensatte utfordringer. Blant dem er det noen som trolig har fått det bedre etter innføringen av fraværgrensen, selv om bestemmelsen også øker sannsynligheten for å få IV i ett eller flere fag. Problemet var at sånn er det ikke på alle skoler. Våre analyser viser at det er få felles rutiner på tvers av skolene for hvordan elevgruppen som sliter litt ekstra etter innføringen av fraværgrensen skal kompenseres. Noen informanter mener at det nå er vanskeligere å få disse elevene gjennom videregående skole, og at dette er synd. Andre informanter mener at de nå gjør mer for denne gruppen elever enn før, og at dette er positivt. Utfordringen for elevgruppen som sliter mer etter innføringen av fraværgrensen, er ikke nødvendigvis at regelverket praktiseres ulikt. Snarere handler det om at skoler og ansatte ved skoler har ulike meninger, og praksiser, om hva som skal være kompenserende tiltak for disse elevene.

## Oppsummering

Et gjennomgående funn er at skolene har varierende praksiser til hvordan fravær føres, hvordan de praktiserer regelverket i møte med ulike elever og hvordan de følger opp elever som risikerer å overskride fraværgrensen i ett eller flere fag. Dette truer fraværgrensens legitimitet, samtidig som vi ser tendenser til en normalisering som kan føre til likere praktisering.

I dette kapitlet har vi sett at legeerklæringer ikke alltid fungerer etter hensikten. For mange av elevene med lite fravær kan det å tilstrebe

o prosent udokumentert fravær bli et ekstra stressmoment. Mange drar til legen for å få dokumentert fravær selv om de ligger langt under en fraværsgrense på 10 prosent eller har behov for legetilsyn. Vi så også at flere rektorer mistenker at dokumentasjon på vedvarende sykdom blir gitt på illegitimt grunnlag, og som mistenker at elevene forfalsker legeerklæringer. Skolene håndterer dette ulikt, mens det ene ytterpunktet er å «se gjennom fingrene» med dette, er anmeldelse av eleven det andre ytterpunktet. Dette fører til at ordningen fungerer ulikt for elevene.

At skolene ikke virker å ha en felles praktisering av fraværsgrensen, særlig for elever som nå har større sannsynlighet for å få IV i flere fag, kan bety at elever i sårbare situasjoner får ulik oppfølging avhengig av hvilken skole de går på. Slik oppfølging kan også praktiseres ulikt innad på skolene, mellom ulike lærere. Vårt budskap i denne boka er ikke å formidle at fraværsgrensens indirekte konsekvens er at den fører til et legitimitetsproblem fordi den har noen potensielle direkte negative konsekvenser for noen elevgrupper. Viktigere er det å påpeke at fraværsgrensen kan brukes som et verktøy for å kartlegge elever i risikosituasjoner samt for å gi dem kompenserende tiltak. Det betyr imidlertid ikke at dette alltid gjøres. Våre funn viser at det er behov for mer vekt på kompenserende tiltak for elevgrupper som sliter med å redusere fraværet sitt nok.